

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 309
שבת תשפ"ב

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

ושיריים, כל העיר נחשבת כמקום אחד, כלפי מי ששוכת בעיר. וזה סיבת ההיתר ללכת כל אחד בעירו בכל העיר, למרות שהערים בזמנינו הן גדולות מאוד, אך הן גוש רצוף של בתים, שכולו כאחד.

בערים מחולקות בין השמונות יש תחום בתוך העיר

אמנם, לא בכל מקום העיר רצופה, אלא יש ערים שיש הפסק מרווח בין השכונות, ואז העיר מתחלקת לכמה חלקים, ויהיה דין התחום נוהג בין השכונות בתוך העיר. כגון בירושלים, שיש הפסק בין גוש שכונות רמות לבין העיר, והמרחק בצומת רמות הוא יותר ממאתיים מטר שאין בו בתים, למרות שהשטח בשימוש של כבישים ומגרשים, אך אינו רצף של בתים מגורים, [ע"י בגמ' עירובין דף נה: ובשו"ע סי' שצ"ח], א"כ מי שהולך משכונת רמות לעיר, אינו יכול ללכת יותר מאלפיים אמה מסוף השכונה, וזה מגיע רק עד אמצע שכונת עזרת תורה [תלוי בכמה חישובים].

לכן במקום הזה עשו עירוב של עמודים וחוטים לעשות את המקום לרשות היחיד, לחבר אותם לעיר מהדין הב' הנ"ל, וע"י מי שגר ברמות ייחשב כמי שגר בעיר, דהיינו כל העיר היא מקום אחד כולל שכונת רמות. אבל הבעיה בפתרון הזה שהעירוב אינו יכול להועיל לכמה שיטות, שסוברות שיש לכבישים אלו דין רשות הרבים, ולכן למי שאינו סומך על העירוב הזה, יש דין תחום שבת בהליכה משכונת רמות למרכז העיר. ויש פתרון ע"י הנחת עירוב תחומין, וכן יש אפשרות להימנות על עירוב תחומין מסודר ע"י שמתקשרים לפני שבת למוקד ומבקשים זיכוי לפי מספר הנפשות, ואז ניתן ללכת לשאר העיר לכתחילה. ויש בזה עוד כמה פרטים ואכמ"ל.

"שמעו רחוקים" - שיעורים מוסרטים בדיני תחום שבת
ניתן לרכוש את סידרת השיעורים המיוחדת המבארת את צורת חישוב התחום הנוהגת בזמנינו, כולל כל הדינים של ריבוע העיר, הבלעה, צורת המדידה, עירוב תחומין, ועוד מאות הלכות חשובות

הכל ב 14 שיעורים קצרים ומתומצתים

ניתן לראות לבד במחשב, להבין לחזור ולשנון,

ולהגיע עד להוראה למעשה

להצטרפות יש לשלוח בקשה למייל

A83320@GMAIL.COM

[אפשר לקבל את הקבצים להורדה ע"י בקשה מיוחדת]

אברך שלא מזוכן לצאת מהבית מחשש שיצא מהתחום

לפני שבועיים בשבת בבוקר, דפקה על הדלת של אחד מרבני מוקד העירוב, אשה מאחת מהמשפחות החשובות שבשכונה, ושאלה שאלה דחופה, מה הדין של מי שיצא בשבת מחוץ לתחום וחזר לביתו, האם הוא יכול ללכת לבית הכנסת או להסתובב בעיר.

היא הסבירה שבעלה נסע לבילי שבת עם קרוב משפחה מבני ברק לבית החולים תל השומר [בדבר של פיקוח נפש], ואחרי שהוא התאשפז פנה בעלה לחזור לבני ברק, כיון שהוא ידע שההוראה היא שתל השומר נמצא בתוך התחום של העיר בני ברק, אבל הוא התבלבל בדרך, וגם שאל אנשים והם הראו לו את הכיוון ההפוך, עד שהוא מצא את עצמו בתוך העיר קרית אונו, בסוף הוא מצא את הכיוון הנכון, וחזר לביתו, אבל התעורר לו ספק חמור, שמא הוא יצא מחוץ לתחום, וא"כ אסור לו לזוז ממקומו. אמנם יש לו ארבע אמות, כמו שכתב רש"י בפרשתינו שעל זה נאמר שבו איש תחתיו, אלו ארבע אמות ליוצא מחוץ לתחום. וגם כל הבית נחשב לו כד"אמות מדין רשות היחיד, אבל הוא לא יוצא מהבית, ולא הולך לשמוע קריאת התורה בבית הכנסת, מחשש שהוא יצא מחוץ לתחום, ואין לו ללכת מחוץ לביתו. סיימה האשה את שאלתה האם יש לנו תשובה עבורו, האם יש לו היתר לצאת מהבית, היא רוצה שלפחות ילך לבית הכנסת

מפרשת בשלה לומדים דיני טלטול ודיני תחום שבת

שבוע זה אנו עוסקים בפרשת בשלה, שבה נמצא את אחד מהמקורות להלכות שאנו עוסקים בהם. הקב"ה אמר למשה רבינו לצוות את עם ישראל, "ראו כי ה' נתן לכם את השבת, על כן הוא נותן לכם ביום השישי לחם יומיים, שבו איש תחתיו, אל ייצא איש ממקומו ביום השביעי" (שמות טז, כט).

מפסוק זה למדו בגמרא שני נושאים. א. דין הוצאה וטלטול מרשות לרשות, שהיא אחת מל"ט מלאכות שבת. וכן אמרו בגמרא (עירובין דף יז: שדורשים אל יוציא איש ממקומו, שלא ללקוט את המן ולהביאו בשבת, משום איסור הוצאה וטלטול. ב. דין תחום שבת, שלא לצאת מחוץ לאלפיים אמה. ודורשים מהפסוק שנצטוונו להיות במקום, ולא לצאת מחוץ בשיעור מסוים שקבעו חכמים (עירובין דף נא: רמב"ם הל' שבת פכ"ז ה"א). מכיון שבכל שבוע אנו עוסקים יותר בהלכות הוצאה וטלטול, נעסוק הפעם בביאור נושא תחום שבת, שגם בזה מוקד העירוב עוסק הרבה, בבירור ההלכות, מדידה וחישוב, ונתינת מענה ברור לשאלים. וכן יצאו לאור בס"ד ארבעה חיבורים על דיני התחומין, וכן התקיימה סידרת שיעורים בכמה ערים בארץ בהשתתפות יותר ממאתיים אברכים כ"י.

והנה איסור הוצאה הוא בודאי מן התורה, למרות שיש מחלוקת האם הוא מפורש בפסוק הזה, עכ"פ הוא בכלל מלאכות שבת שנלמדים מהמשכן. אבל לגבי איסור תחום שבת נחלקו התנאים במשנה (סוטה דף כז:), האם תחום שבת אסור מהתורה או מדרבנן, וברש"י כאן כתב כשיטת רבנן שאיסור תחומין הוא מדרבנן, וז"ל רש"י, אל יצא איש ממקומו, אלו אלפיים אמה של תחום שבת, ולא במפורש, שאין תחומין אלא מדברי סופרים, ועיקרו של מקרא על לוקטי המן נאמר, עכ"ל. אמנם ההלכה נקטו השו"ע והרמ"א (סי' ת"ד ס"א) כמו השיטה שבירושלמי, שעיקר דין תחום הוא מהתורה, אלא שמהתורה נאסר רק כשיצא יותר מ"ב מיל, כשיעור גודל מחנה ישראל במדבר, ומדרבנן הגבילו עד אלפיים אמה בלבד.

אלפיים אמה במושגים שלנו, ואיך הולכים בכל העיר

שיעור אלפיים אמה אינו גדול, ביחס למרחקי ההליכה שרגילים היום. לפי שיעור רח"נ יוצא אלפיים אמה הם כ 960 מטר, ולשיעור חז"א הם כ 1150 מטר, ואם נתרגם את זה למרחק הליכה שאנו הולכים בתוך העיר, לדוגמה, בבני ברק מתחילת רחוב חז"א פינת רבי עקיבא, עד צומת חז"א פינת הרב גרוסברד ליד מגדל המים, הוא אלפיים לשיעור רח"נ, ובירושלים לאורך רחוב מלכי ישראל, מפנינת שמגר שרי ישראל עד ככר השבת, ובמודיעין עילית מהשער בכניסה לעיר עד הככר שבכניסה לברכפלד בשדרות אביי ורבא, כל אלו הם מרחקים לא גדולים, שאדם הולך בתוך כרבע שעה בלבד, ובהליכה מהירה זה פחות מעשר דקות!

אמנם חישוב האלפיים אמה אינם נמדדים מהבית של האדם, ולפעמים העיר עצמה גדולה יותר מפי שניים ויותר משיעור זה, וא"כ יהיה אסור ללכת בתוך העיר, אלא יש אופנים שמקומו של האדם הוא גדול, ואז מותר לו ללכת בכל המקום, ועוד אלפיים אמה מסביב למקום. ויש בזה שלש מצבים.

א. **אדם השובת בשטח פתוח**, מקומו הוא ד' אמות על ד' אמות (שו"ע סי' שצ"ו ס"א), ו"א ח' על ח' אמות (רמ"א שם), וכך הכריע המשנ"ב, ודעת החז"א כשו"ע. שיעור זה נלמד מהפסוק שבפרשתינו "שבו איש תחתיו", ששיעור מקומו הוא כשיעור ששוכב בפישות ידים ורגליים (גמ' עירובין דף נא ורש"י על החומש).

ב. **אדם ששוכת בתוך "רשות היחיד"**, כגון בית גדול, או חצר מוקפת כהלכה, וכן עיר מוקפת חומה או אפילו עירוב, אם הוא כשר, הרי הוא עושה את כל מה שבתוכו, למקום אחד, כלפי מי ששוכת בו. [ושביתה נקרא מקום שאוכל בו את סעודות השבת].

ג. **אדם ששוכת בתוך עיר**, אפילו אם אינה מוקפת בחומה או בעירוב, אלא היא בתים רצופים, שאין ביניהם הפסק בשיעור של שבעים אמה

באותה שעה הרב המשיב לא היה בביתו, ושלחו לקרוא לו כדי להוציא את הבעל ממאסרו.

דין היוצא בשוגג כשנכנס לעיר וכשנכנס לעירוב

הרב שמע את פרטי השאלה, ושלח את השליח להשיב לו, שמותר לו לכתחילה לצאת מהבית וללכת בכל העיר, וביאר לו את הטעם עם המקורות בהלכה, כדי שתתישב דעתו ויקבל את הפסק. והנה במקרה זה יש כמה וכמה פרטים, חלקם נוגעים דוקא לסיפור הזה בבני ברק וקרית אונו, וחלקם לכל מי שיצא וחזר, ומקוצר המקום נציין אותם בקצרה. א. נניח שהוא באמת יצא מחוץ לתחום וחזר, הרי הוא עשה זאת בשוגג, באותו זמן הוא לא שם לב עד היכן הוא הלך, עד שהתקרב לעיר וגילה שעבר דרך ארוכה, וא"כ כל מעשיו היו בשוגג, שלא ידע שהוא רחוק, או שלא חשב שיש בזה את דין התחום. וכתב השו"ע (סי' ת"ה ס"ה) מי ששגג ויצא חוץ לתחום [והוא נמצא כעת מחוץ לתחום], אין לו אלא ארבע אמותיו, ואם חזר לתחום באונס או בשוגג, הרי הוא כאילו לא יצא, ומותר ללכת בכל העיר בכתחילה, וחוצה לה אלפיים אמה. לפ"ז כיון שהוא חזר בשוגג, מותר לו כל התחום שהיה לו בכניסת השבת.

ב. גם לולי הדין הנ"ל שחוזר לו התחום שהיה לו, כגון באופן שהוא נזכר במצב שהוא מחוץ לתחום, שיש לו רק ד' אמות, בכל זאת אם הוא נמצא בתוך בית או רשות היחיד המוקפת מחיצות כדן, מותר לו ללכת בתוך כולה (שם סעיף ו'). וזה הסיבה שהוא נקט שמותר לו ללכת בכל הבית, ולפ"ז כאשר יש עירוב טוב בשכונה, מותר לו ללכת גם מהבית לבית הכנסת ולכל גבולות העירוב, כי זה אותו מקום לענין היוצא בשוגג. אלא שאותו אברך רגיל שלא טלטל ולא סומך על העירוב [מחשש לרשות הרבים ברחובות של זמנינו וכו'], ולכן למרות שידע שיכול ללכת בכל הבית, לא רצה לצאת ממנו. אך י"ל שכאשר יש צורך ללכת לתפילה במנין ולקריאת התורה, יש להקל לסמוך על העירוב, ולפחות לגבי איסור תחום שבוה הוא לכו"ע מדרבנן. עוד יש לצרף את שיטות הראשונים המובאים בביאור הלכה (שם ד"ה מוקפת) שסוברים שאם היוצא בשוגג נמצא בתוך עיר, גם זה נחשב לו למקום אחד שמותר בכל העיר כמו בכל הבית, והבה"ל האריך שלמרות שהשו"ע פסק שאסור ויש הרבה ראשונים שאוסרים, אך בשעת הדחק יש לסמוך להקל.

בגדד יוצא במזיד, ודינו בתוך בית ובהר לעירוב

ג. כל האמור לעיל הוא ביוצא בשוגג, אבל מי שיצא במזיד אין לו את שני הקולות הנ"ל, דהיינו שלא חוזר לו התחום, וגם בתוך הבית אסור לו ללכת מדי אמותיו (שו"ע שם). במקרה זה ודאי שאינו בחשש למזיד, ואילו היה לו פסק בדרכו, היה נשאר על מקומו כל השבת, אלא במקרה אחר שאדם הלך מתוך ידיעה, ואפילו שלא ח"ו הזיד בחילול שבת, אבל שבאמצע הדרך שם לב שיצא, ולצערינו במצב שאדם לחוץ כשהוא באמצע מקום לא מוכר, יש מקרים שעושה מעשה וחוזר אפילו שמבין שיתכן שהוא מחוץ לתחום, ויש לדון כל מקרה, מתי נקרא שוגג ומתי אינו שוגג.

ומ"מ באופן שחזר לעיר ששבת בה בכניסת השבת, כתב השו"ע (שם סעיף ח') שאפילו אם חזר במזיד, שאין לו את התחום של העיר, בכל זאת בתוך העיר מותר ללכת. ואמנם ברמ"א כתב דוקא בעיר מוקפת מחיצות, אבל הבה"ל האריך ופסק להקל אף כשאינה מוקפת מחיצות, ובשונה הלכות (ס"ד) כתב שדעת החזו"א (סי' ק"ט סק"י) להחמיר שצריך מוקפת מחיצות, ולדבריו זה שוב תלוי אם מסתמכים על מחיצות העירוב. לפ"ז גם מי שנחשב שהוא ידע את האיסור ובכל זאת חזר, מ"מ בתוך העיר יש להתיר לו ללכת [בצירוף שיש עירוב], אך לא יצא מחוץ לעיר אפילו בתוך אלפיים אמה, כי הפסיד את תחומו.

יש ערים שנהחשבות כאחת, ובהיבור ע"י קשת

ד. בעיקר הנהחה שהוא יצא מחוץ לתחום, יש לומר שאינה ברורה, אלא יש שיטות הסוברות שגם אם הרחיק לכוון קרית אונו, אינו יוצא חוץ לתחום, למרו שזה עיר אחרת. כיון שהערים בגוש דן צפופות וסמוכות מאוד, ויש ערים שמתחברות זו לזו לגבי דין התחום, וכמו שכתב השו"ע (סי' שצ"ח ס"ז) שאם יש שתי עירות סמוכות זו לזו, תוך קמ"א אמה ושליש, נחשבות שתיהן כאחת, ונמצא שכל עיר מותרת בכל העיר השניה, ומחוץ לה עוד אלפיים אמה. לכן העיר בני ברק ורמת גן, וגבעת שמואל, ודאי מחוברות ונחשבות לאחת, וזה הסיבה שבית החולים תל השומר שנמצא בקצה רמת גן, נחשב בתוך התחום של בני ברק. אמנם בית החולים אינו מחובר לגמרי ברצף בתים כל הדרך, ולכן יש כאן נושא של התחום, שההכרעה למעשה היא, שביה"ח נמצא בתוך התחום של בני ברק. [אך כלפי מי ששוכנת בבית החולים, ש"א ששאינו מחובר לבני ברק, ראוי להניח עירוב תחומין ולקבל את הדין של בני ברק].

אבל י"א שכיון שהמציאות במקרה זה, שהערים סמוכות מאוד, ויש בהם בליטות ושקעים במצב ששיר א' נכנסת בשקע של עיר ב', הרי זה מחבר אותם כמו שהיו סמוכות ממש, מפני שיש דין שממלאים את הפגומים, כלומר שהשקעים שבעיר נחשבים כחלק מהעיר לגבי שמתחילים למדוד את התחום רק אחריהם, וא"כ נחשב ששיר ב' נכנסת לתוך עיר א', ומתחברות להיות כעיר אחת. וזה נקרא חיבור ע"י קשת". ובדין זה נחלקו גדולי ההוראה בדורות האחרונים, החל מדברי החזו"א שחידש את השיטה הזו, ומ"מ הסתפק אם לסמוך על כך למעשה, ואחריו בעל השבט הלוי שהתיר, ומרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שהחמיר להצריך עירוב תחומין. לפ"ז לענייננו יש למי שיצא לקרית אונו וחזר, שיטות חשובות להקל שבדיעבד לא נחשיב אותו כיוצא מחוץ לתחום כלל, ומותר לו ללכת בכל העיר לכתחילה, אף בלי להסתמך על העירוב שבשכונה. התשובה התקבלה בביתו בשמחה, ואחר כך פגשנו אותו בשבת בבית הכנסת, מודה על המענה כהלכה.

בשורה משמחת

לרגל פרשת בשלה יוצא לאור

דף הנחיות לדיני התחומין לבתי החולים ברחבי הארץ

בצורה תמציתית וקצרה, כולל המקומות שאפשר להגיע מהם אל בית החולים, והמקומות שצריכים עירוב תחומין, והדינים השונים למי שנמצא בבית החולים והולך לערים ולמקומות אחרים, ניתן לקבל במייל.

הזכויות שמורות, ניתן לצלם אך ללא שינוי

הרב הראה רק דבר קטן שהיה קריטי לכשרות העירוב

נביא כאן דבר אחד מהפעילות בתיקון העירובים ברחבי הארץ, דבר שאירע לנו ביום חמישי האחרון, באנו לישוב רק כדי לקשור כמה חוטים בעמודים החדשים שעשו בו, והרב אמר לנו שיש לו עוד שלוש מקומות שכדאי לעשות שם תיקון. יצאנו איתו אל המקומות, בשנים מהם היה חוט עירוב מעל העמודים, אלא שבעל המשק [החצר] אמר שהחוט נקרע לו הבה פעמים, [והוא קושר אותו], ומבקש שנעשה עמודים יותר גבוהים. אמרנו לרב שנשתדל בשבועיים הקרובים לדאוג לו להתקין את העמודים. אחר כך אמר הרב שיש לו עוד מקום אחד שהחוט הפריע לבעל השטח, והוא חיבר למבנה עם זווית כמו ר', תראה האם זה טוב. אמרתי את זה אני צריך לראות דחוף. הגענו למקום, וראינו חתיכה קטנה של עמוד מחוברת בגובה חמש מטרים בצד של המבנה, אמרתי לרב את שאר הדברים אפשר לדחות אחרי שבת, אבל זה חייבים לסדר כבר היום, בלי זה אין עירוב לכל הישוב.

תיקון מיידית להתיבת עמודי שמחוברת בגובה לקיר המחסן

הרב קרא לבעל השטח, והוא היה מאוכזב מאוד לשמוע שהתיקון שהוא עשה אינו טוב, ושאל מדוע. הסברנו לו על פי הנאמר בפרשה, ונתנו את הדם על המזוזות ועל המשקוף, זו צורה של פתח שיש לו שני עמודים מהקרנף, אבל חתיכה התלויה בגובה, אינה עמוד, לכן צריך להאריך את העמוד עד למטה, או להתקין עמוד חדש לידו. הבטחנו לו שהעמוד החדש יהיה לא פחות גבוה מהיצירה הזו, והוא הסכים. כעת נותרנו בבעיה להביא מיד עמוד חדש ולחבר אותו כראוי בסיעתא דשמיא היה לנו בקירבת מקום כמה עמודים שנותרו מעבודה אחרת, נסענו והבאנו, חיברנו והעברנו חוט חדש, וחזרנו בשמחה לעיר עם הזכות הגדולה של עוד אלפיים אנשים שישמרו שבת מכאן ולהבא.

נסיים בדברי הפסוק בפרשתינו, "ראו כי ה' נתן לכם את השבת", אומר הספורנו, ראו התבוננו, כי אין זה מצוה בלבד, אלא מתנה, כמו שאמרו חז"ל למתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבתי שמה, וכן סידרו בתפילה שאומרים ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את יום השבת, כלומר [שע"י שמירת השבת] ישיגו יום שכולו שבת. הרי לנו להתבונן ולהביא שהגבולות שקבעה לנו התורה, ומה שהוסיפו על כך חז"ל, זה מתנה, זה זכות, לא הולכים רחוק, ולא נושאים חפצים, זה זמן למנוחה, זמן להתבוננות, זמן של מעין עולם הבא, של לימוד תורה והתקרבות בתפילה, כל אחד בדרכי עבודת ה' שלו, שנזכה בקרוב לביאת משיח, ולחיות ליום שכולו שבת.

חתיכה קטנה של עמוד מחוברת באויר לצד המחסן